

«AGA KAS SIIS NEMAD EI PEA?...»

Mõned lapsevanemad kurdavad, et viimasel ajal enam muud ei kuulegi, kui et asetatagu end lapse olukorda, saadagu temast aru, antagu järele. Aga kas siis lapsed omalt poolt ei pea vanemate probleemidest aru saama, neid arvestama, neist ülesaamisele kaasa aitama?

See on täiesti seaduspärane küsimuse tõstatamine, mitmedki nõudmised laste suhtes on igati põhjendatud.

Tuleb paraku ette, et lapsed harjuvad vanemate rõhutatud tähelepanelikkuse ja järeleandlikkusega, neis võtab maad arvamus, et nii peabki see alati olema. Nad lakkavad mõistmast, et neil endilgi on vanemate, õpetajate ja ümbritsejate ees oma kindlad kohustused. Ei tohi lasta süveneda harjumusel mõelda, et kui nemad on noored ja taipamatud, siis tuleb nende iga silmas pidades nendega aina arvestada. Niisugune kasulik filosoofia omandatakse kiiresti, seda tuleb aegsasti tunnetada ning selgituste ja oma käitumisega tõkestada.

Kui asi on juba liiga kaugele lastud, ei tarvitse peljata suhete ajutist teravnemist, tuleb tabada suhetes lastega tõepoolest ainusobiv ja tervendav toon.

Laste ükskõiksus ja hoolimatus teeb vanemaid alati murelikuks. Mõeldakse ärevusega, kuidas võis lastes tekkida võime mõtlematult solvata, kas «ealine isearasus» ka üle läheb või äkki jääbki.

Klassi sisenedes kuulsin kord üht oma õpilast lausumas: «Õpetaja pakub mulle huvi vaid sedavõrd, kuivõrd ta mulle midagi annab, selleks me siin oleme ja õpime.» Ta muidugi vabandas kohe oma äkkrumaluse pärast ja asi unustati peagi. Ometi tundsin, et mu suhtumine parimasse õpilasse siiski kuigivõrd muutus, too kurikuulus fraas meenus aeg-ajalt. Kirusin end ebapedagoogilisuse pärast, oli ju tegemist puhta juhusega. Aga need juhuslikud seigad hakkasid paistma teistsuguses valguses, koorus välja kibe tõde, et õpilane võib näha õpetajas ainult teejuhti teadmiste juurde, sillakest kõrgkooli pääsemisel. Õpetaja kui inimene ja isiksus teda ei huvita.

Kohtusin hiljuti selle oma endise õpilasega, tal on nüüd kõrgkool seljataga, kindel amet. Ta jutustas oma tööst ja muidu elust, rääkis, et harrastab sporti. Aga juba minekul tunnistas ta äkki, et läbisaamine ümbritsevate inimestega pole kõige soojem, ta isegi püüdnud katsuvat kohaneda, aga... Tuoga on kõik korras, aga headest inimlikest suhetest jääb puudu.

See on kurb, kuid õpetlik lu-

gu. Kes on harjunud aina võtma ja ei midagi vastu andma, lakkab kord saamast ja hilisem kahetsus on vältimatu. Hea, kui seda vähemalt tagantjärele mõistetakse.

Muidugi teeme meie, õpetajad ja vanemad, endile põhjendatult etteheiteid: ei märganud, ei osanud õigel ajal sekkuda. Aga kasvatus on kahepoolne ja vastastikune protsess, hoolealune peab tajuma kasvatusel üldist mõtet ja eesmärki, alluma heasoovlikele mõjutustele.

Meie noored taotlevad õigust ise paljusk selgusele jõuda. See on ehk ülearu enesekindel, kuid seaduspärane püüdlus. Vaideldakse tuliselt, otsustusi tehakse kategooriliselt, kõhklusteta. Kuni see mahub nende endi teadmiste ja elukogemuste raamidesse, ei tööta see ohtu. Kuid teadmishimuline noor kipub seni kogematu poole ja satub vastamisi tundmatute ohtudega. Meie kohus on neid ohtusid vältida.

Noorus ruttab täiskasvanuks saama. Koos sellega lisanduvad täiskasvanulikkud kohustused. Vahest kõige keerulisem on oskus mõtestada fakte täiskasvanulikkult, mõista teise inimese hingemaailma. Täiskasvanud õpilane ootab vanematelt seltsimeestelt mõistmist, aga neil omakorda on õigus nõuda mõistmist temalt.

On inimlikke omadusi, mis peaksid olema iseloomulikud igale eale. Nende poole tuleb püüelda, kasvatada neid maast madalast: need oleksid elav osavõtlikkus, lahke tähelepanelikkus, mõistmine, päris tavalline inimlik headus. Õppeprogrammides niisuguseid distsipliine pole, hindeid selle eest ei panda, vahest sellepärast polegi neil nominaalväärtust. Üks isearalik tõsiasi on seejuures, et kui endal neid omadusi pole, ei osata neid hinnata ka teiste juures.

Inimese iseloomustuseks öeldakse mõnigi kord, et igaühe keha, aga kuivik, või et kulda väärt inimene, aga joob. Otsest seost siin ehk pole, aga mõlemal juhul on terved suhted kaasinimestega häiritud.

Nähtavasti tuleb varakult hakata kasvatama endas omadust anda, mitte üksi võtta. Olgu vähe ja jõudumööda, ent siiralt, sest inimene elab inimeste jaoks. Võib ju töötada sunduse ja käsu järgi või palga eest ning oma tööst isegi hoolida. Ainult et tööl ei saa jätta tähele panemata kaasinimesi, vahest pole isegi lihtne nende hulka kuuluda. Sooje ja heatahtlikke inimestevahelisi suhteid tuleb meil üheskoos kujundada ja hoida.

Eduard BRAUN,
17. keskkooli õpetaja

Roman KOEMETSA foto